

„Pomlázka je český zvyk. Pamatuje už sedm století“

Michaela Vlčková z Teologické fakulty Jihočeské univerzity připomíná, že šlehání žen a dívek mělo na českém území dlouhou tradici, ale okolí Budějovic se vyhýbalo. Výraz pomlázka chybělo na jihu Čech do 19. století i ve slovní zásobě.

ČESKÉ BUDĚJOVICE Velikonoční svátky jsou oslavou jara. Barvíme vajíčka, pleteme pomlázky... Kde se tyto lidové zvyky vzaly, proč a co mají společného s křesťanskými oslavami zmrtvýchvstání Ježíše Krista?

„Prvky lidové tradice jsou s křesťanskými motivy úzce provázané. Spojuje je společné téma – mystérium života a smrti,“ vysvětluje teoložka Michaela Vlčková z Teologické fakulty Jihočeské univerzity.

Velikonoce patří u nás k nejvýznamnějším svátkům. A slavíme je vskutku netradičně. Běhání s pomlázkou v zahraničí vůbec neznají. A tak není divu, že se jim může náš lidový zvyk zdát jako třeštění bláznů.

Ano, přesně tak je popsal na začátku 17. století jeden italský lékař, který přijel na návštěvu do Prahy a byl velmi udiven a pohoršen nad takovým chováním. Mimo jiné nám toto svědectví dokládá, že Pražané si již v této době pomlázky kupovali. Na venkově bylo zvykem, že si hoši pomlázku pletli sami, případně za pomoci děda či otce.

Pomlázka je ale starší než 400 let.

Nejstarší zmínky o pomlázce pocházejí už ze 14. století. Jan z Rokycan popisuje, jak se pacholci a děvečky mrskají navzájem. Slovo pomlázka je podle jazykozpytců českého původu a jeho význam odpovídá zvyku, s nímž je spojen, tedy šlehání dívek a žen mladými pruty (omlády), nejčastěji spletenými. Pomlázkou označujeme jak pruty samotné, tak i velikonoční dar, případně některé typické velikonoční pokrmy.

Ačkoliv jde o český zvyk, v jižních Čechách ho lidé dlouho neznali. Českobudějovickému regionu se tento zvyk poměrně dlouho vyhýbal. Děti chodily i zde koledovat, chodily pro takzvanou kmotrskou nadílku, ale toto koledování nebylo spojeno s velikonočním mrskáním. Dokonce v oblasti již-

ních a jihozápadních Čech chybělo slovo pomlázka do 19. století i ve slovní zásobě.

Proč se pomlázka vůbec začala plet?

Na tomto se badatelé neshodnou. Někteří mají za to, že základem zvyku je kontaktní magie, při níž se z rašícího proutí přenáší síla na lidi. Účelem vyšlehání pomlázkou by tedy mohlo být jakési obcerstvení, oživení děvčat, přenesení zdraví, vítální síly a krásy. Ale motivy jsou samozřejmě nejrůznější – u menších dětí je asi nejdůležitější odměna, u mládeže to byla zábava

Křesťanské Velikonoce, tak jak je známe, vycházejí svým termínem z židovského svátku Pesach. >>>

a komunikace mezi chlapci a dívkami. Vdaným ženám prý bylo třeba pomlázkou vyhánět „zlý jazyk“, aby zbytečně neklevetily.

Zatímco pomlázku mají pouze Češi, vajíčka patří k velikonočním svátkům v mnoha zemích světa.

Vejsce patří v obřadní kultuře k archetypům. Můžeme je chápat jako symbol života, znovuzrození. Zřejmě proto se dávala také do hrobů. Nejstarším dokladem zdobeného vejce na našem území je nálezk červeného vejce, který archeologové objevili v hrobě ženy ve Velkých Hostěrádkách z počátku 11. století.

Takže zdobená vejce pamatují středověk?

Ano, vejce bylo především odměnou koledníkům, tedy darem a také předmětem zdobení. Dávala se ale i vejce syrová a nezdobená. Koledníci si z nich uspořádali hostinu. Později se ustálil zvyk, že žáci dostávali vejce od svých učite-

lů, kmotřenci od kmotrů. Zdobené vajíčko dávaly dívky svým milým, bylo součástí daru zavázaného do šátku, a to třeba i v podobě vejce perníkového. Zvláštní význam mělo vejce červené. Dokonce se podle něho v některých regionech Velikonoce označovaly jako „červené svátky“. S kraslicemi z vyfouknutých vajec se začalo až ke konci první světové války.

Běháním s pomlázkou a zdobením vajec slavíme příchod jara. To je jeden rozměr Velikonoc, ten druhý je duchovní, náboženský.

Čas, kdy se probouzí příroda, čas setí, doba, kdy se dobytek vyhání na pastvu, je obdobím na které v mnoha kulturách připadají významné svátky. Křesťanské Velikonoce, tak jak je známe, vycházejí svým termínem z židovského svátku Pesach. Právě při oslavách Pesachu, který připomíná odchod Izraele z Egypta, byl totiž ukřižován Ježíš Kristus.

Odkdy slaví křesťané Velikonoce?

Už spisy Nového zákona nám podávají zprávu o tom, že se křesťané k této oslavě scházeli každou neděli, kterou označovali jako den Páně, den, kdy se učedníci setkali zmrtvýchvstalým Kristem. Původně tedy oslava velikonočních událostí byla spojena především s nedělí, záhy se však objevuje také výroční památka této události, jak ji známe dnes.

Oslavy svátků prošly dlouhým vývojem...

Ve čtvrtém století se vytváří nejsvětější „třidenní“ ukřižovaného, pohřbeného a vzkříšeného Pána. Na ně později navazuje velikonoční doba trvající padesát dní. Dnes je, stejně jako v prvních staletích, za jádro velikonočních svátků považována velikonoční vigílie, bohoslužba. Ta začíná slavností světla. Nejprve se před kostelem zapaluje oheň, od kterého se po modlitbě žehmání zapálí velikonoční svíce (paškál), která se v průvodu vnáší do jen minimálně osvětleného prostoru kostela.

Lidová tradice „Na Velký pátek platilo: Nepohneš zemí, nezatopíš do východu slunce, neupečeš, nevypereš, nezameteš, neprodáš, nepůjčíš, nepřijmeš dar,“ vyjmenovává Michaela Vlčková. Foto: Slavomír Kubeš, MAFRA

Jakou roli hrají jednotlivé dny?

Na Zelený čtvrtek večer začíná „velikonoční třidenní“. Koná se bohoslužba, při níž se připomíná Ježíšova hostina na rozloučenou s jeho učedníky. Patří k ní zvláštní rituál mytí nohou a noční bdění připomínající Ježíšovo bdění v Getsemanské zahradě před jeho zatčením. Proč se čtvrtek nazývá Zelený, přesně nevíme, zřejmě má toto označení svůj původ v němčtině „greinen“ – v překladu plakat, nařikat, což zní podobně jako grün, zelený.

Jak se slaví Velký pátek?

To je den památky Ježíšova umučení, jeho smrti na kříži. Je to den přísného půstu. Při velkopátečních obřadech se čtou pašie

a koná se obřad uctívání kříže. V lidové tradici platilo pro tento den: Na Velký pátek nepohneš zemí, nezatopíš do východu slunce, neupečeš, nevypereš, nezameteš, neprodáš, nepůjčíš, nepřijmeš dar... Velmi rozšířeným zvykem bylo ještě koncem 19. století obřadní omývání vodou pod širým nebem. Bylo spojeno s raní modlitbou, lidé si omývali ruce, nohy, obličej, případně celé tělo, i pokud byla voda zamrzlá a bylo potřeba do ní vysekat díru. Dalším zajímavým zvykem bylo honění Jidáše. Jedna z forem spočívá v honění chlapce ustrojeného za Jidáše. Může mít na sobě obrácený kožík, klobouk, začerněnou tvář, a nebo je omotan slámou. Jindy se ničí figurína – Jidáš

je topen, pálen či házen z kostelní věže.

A Bílá sobota?

Je připomínkou Ježíšova spočinutí v hrobě. Místy je i teď zvykem modlitba u „Ježíšova hrobu“, je to den ticha. Až večer následuje oslava vzkříšení při velikonoční vigílii. Některé lidové zvyky navazují na rituál svícení ohně, jenž vznikl zřejmě ve snaze o pokřesťanství pohanských obyčejů. V tomto případě jde o zapalování ohňů na počátku jara, jehož cílem bylo probuzení přírody a zajištění bohaté úrody. Ještě za Marie Terezie bylo běžné pálení ohňů na polích o velikonoční noci. Lidé si odnášeli uhlíky ze svíceného velikonočního ohně a sypali je do polí. **Kateřina Hovorková**

Vaším objektivem Miloslav Kusbach nafotil zahájení letecké sezony modelářů z klubu Babice a snímky uložil na server rajce.idnes.cz. Vybrané fotografie zveřejňujeme v jihočeské příloze MF DNES

První letošní létání Letecko-modelářský klub Babice zahájil sezonu. Letiště má u Babic poblíž Netolic. 5x foto: Miloslav Kusbach (jcechy.rajce.idnes.cz)

INZERCE

Koupím

Knihy a časopisy

Knihy, LP, pohledy, plakáty. T: 603 469 105.

Koupím i LP, pohledy, plakáty. T: 603469105

DRAŽBA UBYTOVACÍHO OBJEKTU – BRNO

Dražební společnost PROKONZULTA, a.s. realizuje dražbu opraveného objektu s pozemkem pro ubytování WIND POINT, studentské koleje, na ulici Cejl v Brně.

Popis	Velikost m ²	Nejnižší podání Kč	Odhad Kč	Příhoz Kč	Čas dražby hodin
Ubytovna	3.142	14,9 mil.	48,586 mil.	100 tis.	10:00

Dražba se koná v sídle dražebníka Křenová 26, Brno dne 10. 6. 2014.

Prohlídky se konají 29. 4. a 13. 5. 2014 vždy v 10:00 hodin, sraz účastníků u objektu, Cejl 542/97, Brno.

Úplné znění vyhlásky a informace na www.prokonzulta.cz, tel.: 543 255 515, mobil: 777 817 853.

